

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan selvitykset vuoden 2023 arviointikertomukseen

VASTAUKSET SITОВIIN TAVOITTEISIIN

1.1.1 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2023 sitovien tavoitteiden toteutumisesta (tiivistelmäkohta 1)

Sisältökohdat ja huomiot kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kannalta:

Sitova tavoite 4.1 Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus ja kaupungin toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi kehittyvät.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Vantaan hyte-kerroin (hyvinvointi ja terveys) nousee vuoden 2022 tasosta.
- Työikäisten ja ikääntyneiden ryhmäliikunnan, virtuaalisen liikunnan ja vertaisryhmätoiminnan tarjonta kasvaa vuoden 2022 tasosta.

Sitovaan tavoitteeseen liittyvät kaksi mittaria ovat yksiselitteisiä. Huomiona kuitenkin, ettei vuoden 2022 tasoa ole tavoiteasetannassa tuotu esille. Raportoinnin mukaan ensimmäisen mittarin mukainen hyte-kerroin ei ole noussut tavoitteen mukaisesti. Toisen mittarin osalta on raportoitu toteutuneen toiminnan tarjontaa todeten, että tavoite on toteutunut täysin. Koska vuoden 2022 tasoa ei ole kummankaan mittarin osalta esitetty raportoinnissa, ei tavoitteen toteutumista voida arvioida.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa sitovan tavoitteen 4.1 osalta seuraavaa:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Hyte-kertoimen laskennassa käytetään toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita sekä tuloksia kuvaavia tulosindikaattoreita. (Lähde:THL)

Vuoden 2022 hyte-kerroin oli 77 ja vuonna 2023 se oli 72. Kerroin on siis laskenut, vaikka tavoitteena oli sen nouseminen. Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo on pysynyt samana vuodesta 2020 lähtien ollen joka vuosi 85. Sen sijaan tulosindikaattoreiden keskiarvossa on tapahtunut laskua, vuoden 2022 keskiarvosta 69 vuoden 2023 keskiarvoon 60. Tulosindikaattoreissa laskua vuodesta 2022 vuoteen 2023 on ollut seuraavissa indikaattoreissa: kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat ja ylipaino (8.- ja 9-luokkalaiset).

Jatkossa lähtötaso kannattaa tuoda tavoitteen asetannassa esille, jotta toteutuminen voidaan arvioida selkeästi.

Hyte-kertoimen parempaan tulokseen voidaan jatkossa vaikuttaa kaikkien toimialojen yhteisellä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työllä ja siihen saatavilla riittäväillä resursseilla, sekä varmistamalla, että valtuutetut tuntevat hyte-työn sisällön, merkityksen ja kokonaisvaltaisuuden. Tähän tarpeeseen vastaamme mm uudella hyte-videolla ja entistä paremmilla verkkosivuilla, jossa hyvinvointikatsaukset ja muut hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat ja –raportit ovat selkeämmin luettavissa.

Tavoitteessa työikäisten ja ikääntyneiden ryhmäliikunnan, virtuaalisen liikunnan ja vertaisryhmätoiminnan tarjonnan kasvamisesta vuoden 2022 tasosta ei ollut esitetty lähtötason lukemia. Vuoden 2022 lähtötasona on seuraava palvelutarjonta:

- Työikäisten ryhmäliikunta: 161 ryhmää
- Ikääntyneiden ja erityisryhmien ryhmäliikunta: 508 ryhmää
- Virtuaalijumpat: 150 live-kertaa
- Vertaisryhmätoiminta: 129 ryhmää

Vuoden 2023 palvelutarjonnan määrä on:

- Työikäisten ryhmäliikunta: 156 ryhmää
- Ikääntyneiden ja erityisryhmien ryhmäliikunta: 514 ryhmää
- Virtuaalijumpat: 189 live-kertaa
- Vertaisryhmätoiminta: 130 ryhmää

Tavoitteen voidaan katsoa toteutuneen lukuun ottamatta työikäisten ryhmäliikuntaa, jossa vuoden 2023 ryhmien määrä oli viisi ryhmää vähemmän kuin vuonna 2022. Tämä aiheutui Martinlaakson uimahallin peruskorjauksesta, jolloin hallissa ei ollut mahdollista järjestää kevätkaudella vesiliikuntaryhmiä eikä ohjattuja kuntosaliryhmiä.

Määriteltynä lähtötasoon verrattuna tavoitteen mukainen tarjonta on kasvanut, mutta kokonaisuuden laajuus huomioiden tarjonnan voidaan katsoa pysyneen lähes ennallaan.

Sitova tavoite 11.1 Alueiden eriytymiskehitys pienenee.

Tavoitteeseen liittyy yksi mittari:

- Sosioekonominen indeksi.

Huomio liittyy raportoinnissa käytettävissä olevan tiedon ajantasaisuuteen.

Raportoinnissa on tukeuduttu vuoden 2021 tietoihin, koska tuoreempia tilastoja ei ole saatavissa. Mittarointia olisi syytä kehittää, jotta tilannearvioinnin perusteena voitaisiin käyttää ajantasaista tietoa. Vuoden 2023 toimintaa arvioitaessa tarkastuslautakunnan on vaikea ottaa kantaa vanhempaan tilastotietoon. Toisaalta koko valtuustokautta tai

pidempiäkin ajanjaksoja tarkastellen myös vanhempi tieto näyttää kehityksen suuntaa. Kehitys voi toisinaan myös olla nopeaa, jolloin mahdollisimman ajantasainen tieto auttaa aloittamaan korjaavia toimenpiteitä nopeammin.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa sitovan tavoitteen 11.1 osalta seuraavaa:

Ajantasaisempia mittareita segregatiokehityksen arvioimiseksi on jo olemassa, mutta ne kuvaavat ilmiötä tietyistä näkökulmista eli eivät ole niin kokonaisvaltaisia. Sosioekonomista indeksiä täydentävää tai sen korvaavaa mittaria ei ole päätetty.

Sitova tavoite 19.1 Tehostetaan kierrätystä kaupungin toimipisteissä.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Kaupunkiympäristön toimialan toiminta on Ekokompassi-sertifikaatin mukaista.
- Käyttöönottoauditointien toteutus-% Kaupunkikulttuurin kirjasto- ja asukaspalveluiden sekä kulttuuripalveluiden palvelualueiden toimipisteissä.

Huomio liittyy ensimmäisen mittarin tavoitetason toteutumisen raportointiin. Tavoitetason mukaan Ekokompassin mukainen toiminta tuli todentaa vuosiraportilla. Raportoinnin mukaan vuosiraportointi jätetään vasta huhtikuussa 2024. Epäselväksi jää, onko toiminnan Ekokompassin mukaisuus ollut todennettavissa raportointiajankohtana. Ainakaan tästä ei ole raportoinnin yhteydessä mainittu. Raportoinnissa on syytä ottaa kantaa tavoitetason toteutumiseen kaikilta osin. Lisäksi toinen mittari viittaa vanhaan organisaatorakenteeseen. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan organisaatiouudistus tapahtui vuoden 2023 alussa.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa sitovan tavoitteen 19.1 osalta seuraavaa:

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla tapahtui organisaatiomuutos vuoden 2023 alusta, minkä vuoksi sitovan tavoitteen 19.1 toimeenpano on aloitettu vuonna 2023 koko toimialalla. Toimialan ensimmäinen ympäristöohjelma valmistuu syksyllä 2024 ja se auditoidaan Ekokompassi-sertifikaatin saavuttamiseksi.

Sitova tavoite 23.1 Asukaslähtöinen osallistuva budjetointi vahvistaa osallistuvien asukkaiden osallisuuden kokemusta.

Tavoitteeseen liittyy yksi mittari:

- Osallisuuden kokemus selvitetään hyödyntäen osallisuusindikaattoria prosessin alussa, puolivälissä ja lopussa.

Sitovaan tavoitteeseen liittyvä mittari on yksiselitteinen. Vuodelle 2023 asetetun tavoitetasen mukaan osallistuvan budjetoinnin tuli olla vakiintunut toimintamuoto ja käytössä kaikilla suuralueilla. Lisäksi osallistuneiden osallisuuden kokemuksen tuli kasvaa prosessin aikana. Raportoinnin mukaan mittarin mukainen ensimmäinen kaupunkitasoinen osallistuvan budjetoinnin prosessin asukasvuorovaikutuksen vaihe tulee päättymään kesällä 2024, jonka jälkeen saadaan tietoa prosessin vaikutuksista. Koska osallisuuden kokemuksen kehityksestä ei vielä ole tietoa, ei tavoitteen toteutumista voida arvioida.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa sitovan tavoitteen 23.1 osalta seuraavaa:

Osallistuvan budjetoinnin asukasvuorovaikutusvaihe jakautuu vuosille 2023-2024. Tästä syystä vuonna 2023 tuloksia ei vielä ole ollut käytössä. Ideavaiheeseen marraskuussa 2023 osallistuneille asukkaille tehtiin sähköinen kysely osallisuusindikaattoria (THL) hyödyntäen. Vastaajamäärä oli 196 marraskuussa. Osallisuusindikaattorin arvo tällöin 75,7.

Seuraavan kerran samoille vastaajille toteutettiin kysely kesällä 2024 eli asukasvuorovaikutusvaiheen loppupuolella. Tällöin päästiin mittamaan, onko osallistuneiden osallisuuden kokemus noussut. Vastaajamäärä kesällä oli 142 ja osallisuusindikaattori 76,4 eli pientä nousua vastaajien osallisuuden kokemuksesta on löydettävissä.

Osallistuvan budjetoinnin kierros on vielä kesken, sillä hankkeiden toteutus on alkanut kesällä 2024 ja jatkuu vuoden 2025 loppuun. On syytä arvioida, mitataanko samojen vastaajien osalta osallisuusindikaattorikysely vielä kerran alkuvuodesta 2026, kun hankkeet on toteutettu ja nähdään miten toteutus vaikuttaa osallisuuden kokemukseen.

VASTAUKSET LUKUIHIN (JA TIIVISTELMÄKOHTIIN)

Luku 3.4 Investointisuunnittelun prosessi (Tiivistelmäkohta 6)

Toimitilainvestointeja ohjataan ja hallitaan palveluverkkosuunnittelulla. Palveluverkkosuunnittelussa ennakoidaan erilaisten palvelutarpeeseen vaikuttavien taustatekijöiden, maankäytöllisten ratkaisujen ja kaupungin omien linjausten vaikutukset tulevaisuuden palvelu- ja toimitilatarpeisiin. Palvelu- ja toimitilatarpeet tarkennetaan vuosittain, jolloin on mahdollisuus reagoida muutostarpeisiin.

Johtopäätökset:

Toimitilojen investointisuunnittelu on Vantaalla kytketty osaksi palveluverkkosuunnittelua. Palveluverkkosuunnittelussa pyritään ennakoimaan erilaisten maankäytöllisten ratkaisujen, kaupungin omien linjausten ja erilaisten taustatekijöiden muutosten (esimerkiksi väestönmuutos ja lakimuutokset) vaikutukset tulevaisuuden palvelutarpeeseen ja suunnittelemaan palveluverkkoa ja toimitilakokonaisuutta ja niiden rakentamista niin, että pystytään ennakoituihin muutoksiin parhaiten vastaamaan. Vaikka palveluverkkosuunnitelma laaditaan kymmeneksi vuodeksi, palveluverkkoa tarkastellaan vuosittain, jolloin on mahdollisuus ottaa toimitilojen investointisuunnittelussahuomioon palvelutarpeiden ja tilatarpeiden äkillisetkin muutokset.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että toimialalla palveluverkkosuunnittelua on tehty pohjautuen valtuuston hyväksymään palveluverkkosuunnitelmaan. Jotkin toimitilainvestoinnit ovat siirtyneet eteenpäin. Palveluverkon tarkastelua tehdään toimitilainvestointiesitysten yhteydessä vuosittain.

Luku 5.1 Kulttuuri- ja kirjastopalvelut (tiivistelmäkohta 9)

Kulttuuripalvelut tuottaa ja järjestää monipuolista ja eri kohderyhmille suunnattua kulttuuritoimintaa. Kaupungin omaa toimintaa täydentävät alueen muut kulttuuritoimijat, joiden kanssa kaupunki tekee yhteistyötä. Kulttuuripalvelut tuo kaupunkiin eloa, osallistaa asukkaita ja tarjoaa harrastusmahdollisuuksia. Tällä kaikella on oma merkityksensä syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Johtopäätökset:

Vantaan kulttuuripalvelut järjestää monenlaista eri kohderyhmille suunnattua kulttuuritarjontaa. Kulttuuripalvelut tekee yhteistyötä alueen eri kulttuuritoimijoiden kanssa ja jakaa kulttuuritoimintaan liittyviä avustuksia. Näin laajennetaan ja täydennetään kaupungin omaa kulttuuritarjontaa.

Kulttuuripalveluilla tuodaan kaupunkiin eloa ja osallistetaan asukkaita eri tavoin. Kulttuuritapahtumiin osallistuu paljon ihmisiä ja osallistuvan budjetoinnin kautta asukkaat pääsevät myös osallistumaan kulttuuripalvelujen tilojen käytön ja toiminnan suunnitteluun. Kulttuuripalvelut tarjoaa myös mahdollisuuksia maksuttomaan harrastustoimintaan (esimerkiksi Tempo-orkesteri). Siten kulttuuripalveluilla on rooli myös syrjäytymisen ehkäisyssä.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa kulttuuripalvelujen olevan tärkeä palanen kaupungin elinvoiman vahvistamisessa. Lautakunta kannustaa kulttuuripalveluja resurssiensa

puitteissa edelleen kehittämään monipuolista ja eri väestöryhmät huomioonottavaa kulttuuritarjontaa.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että kulttuuri- ja kirjastopalvelut jatkavat monipuolisten eri väestöryhmät tavoittavien palveluiden kehittämistä ja tarjoamista.

Luku 7: Yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa (tiivistelmäkohta 11)

Hyvinvointialueella on ollut vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisvastuu. Vuoden 2023 aikana kaupunki ja hyvinvointialue ovat neuvotelleet yhteistyöstä ja kartoittaneet yhteisiä prosesseja. Hyvinvointialueen käytännöt ja toimintatavat ovat vielä osittain muotoutumassa, joten yhdyspintojen ja niiden toimivuuden kartoitus jatkuvat edelleen. Esimerkiksi opiskeluhuollon uusissa toimintamalleissa on vielä kehittämistä.

Johtopäätökset:

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2023. Vantaan kaupungilta perustetulle Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle. Vuoden 2023 aikana kaupunki ja hyvinvointialue ovat käyneet neuvotteluja yhteistyöstä. Neuvottelujen lisäksi kaupunki ja hyvinvointialue ovat tehneet yhteistyötä monissa yhteisissä työryhmissä, joissa tarkastellaan ja hiotaan yhteistyötä sekä sovitaan yhteisistä toimintatavoista. Myös alueen sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat järjestöt ovat olleet mukana neuvotteluissa ja jatkossakin järjestötoimijat ovat mukana yhteistyössä.

Vantaalla on kartoitettu kaupungin ja hyvinvointialueen palveluissa yli 140 yhdyspintaa ja työ jatkuu edelleen. Hyvinvointialueen käytännöt ja toimintatavat ovat vielä osittain muotoutumassa, mikä on viivästyttänyt joidenkin yhdyspintojen toimivuuden kartoittamista. Yhdyspinnat arvioidaan parhaiten kyseisessä palvelussa, joten yhdyspintojen tarkastelu tapahtuu luontevasti työskentelyn edetessä. Koska palvelut ja palvelutilanteet vaihtelevat ja saattavat edellyttää jatkossa uudenlaista yhteistyömuotoa, on yhdyspintojen tarkastelua syytä tehdä säännöllisesti, jotta mahdollisiin muutostarpeisiin voidaan tarvittaessa vastata.

Opiskeluhuollossa ei-lakisääteisten rakenteiden valmistelu on vielä työn alla. Lisäksi opiskeluhuollon palvelujen tuottamiseen vaadittavan tiedonsiirron ja tietojärjestelmien käytön järjestämisessä on ollut haasteita. Opiskeluhuollon resurssipula on vaikeuttanut palvelujen saatavuutta. Kaupungin ja hyvinvointialueen maankäytön ja palveluverkkosuunnittelun yhteistyön suunnittelussa päästiin alkuun marraskuussa

2023. Kyseessä on monia yhteensovitettavia asioita käsittävä asiakokonaisuus, joten yhteistyö vaatii huolellista suunnittelua. Kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyöhön palveluverkkosuunnittelussa tuo haastetta hyvinvointialueen investointirahoituksen epävarmuus.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyössä tärkeää on saada muodostettua kaupungin ja hyvinvointialueen palveluista ja palveluverkoista toimiva kokonaisuus. Nyt luodut yhteistyörakenteet antavat mahdollisuudet rakentaa jatkossa yhteisiä mittareita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja näiden pohjalta asettaa käytännön tason tavoitteet, joilla ohjataan toimintaa niin, että organisaatioiden palvelut tukevat toisiaan. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspintayhteistyön sujumista seurataan jatkuvasti, ja erityisesti palveluyhteistyössä esiin nousseita ongelmakohtia käydään läpi ja haetaan niihin yhteistyössä ratkaisukeinoja.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että vuoden 2023 aikana on kehitetty toimivaa yhteistyötä hyvinvointialueen sekä Keravan kaupungin suuntaan sekä asiantuntija-, johto- että päättäjätasolla. Yhteistyötä ja neuvotteluita on käyty lakisääteisissä hyte-neuvotteluissa sekä toimialojen omissaneuvotteluissa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta on kartoitettu yhdyspintoja ja käyty neuvotteluja muun muassa ehkäisevän päihdetyön työnjaosta. Vantaan kaupunki on myös muista osin kartoittanut yhdyspintoja laaja-alaisesti ja työ jatkuu. Yhdyspintasopimuksia on laadittu tarpeen mukaan ja uusien sopimusten tarvetta kartoitetaan jatkuvasti.

Yhteistä ymmärrystä sote-uudistuksen jälkeisestä yhteistyöstä on muodostettu myös vuosittaisessa valtuutettujen yhteisessä seminaarissa. Järjestöillä on jatkossakin tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Palveluyhteistyötä parannetaan neuvottelemalla ajankohtaisista ilmiöistä ja tarvittavista teemoista tarpeen mukaan. Myös hankeyhteistyön ja verkostojen avulla kehitetään yhteistyötä ja palvelupolkuajattelua.